

ISTRA: RAZLIČITI POGLEDI

MATTHIAS BEITL □ Austrijski etnografski muzej u Beču (Österreichisches Museum für Volkskunde Wien), Austrija

sl.1-3. "ISTRA: različiti pogledi",
Etnografski muzej u Zagrebu,
travanj - listopad 2003.

Izložba *ISTRA: različiti pogledi* gostovala je od 9. travnja do 20. listopada 2003. u Etnografskom muzeju u Zagrebu. Cijeli je projekt ostvaren u uskoj suradnji tijekom svih faza njegova nastanka (istraživanje, zajedničko koncipiranje, razrada i koncepcija izložbe, postavljanje izložbe, priprema kataloga itd.) u suradnji triju institucija: Austrijski etnografski muzej u Beču (Österreichisches Museum für Volkskunde Wien), Etnografski muzej dvorca Kittsee (Ethnographisches Museum Schloss Kittsee) i Etnografski muzej Istre u Pazinu. Autori izložbe su Veronica Plöckinger, Matthias Beitzl, Franz Grieshofer, Lidija Nikočević, Nevena Škrbić, a suradnica na projektu bila je i etnologinja iz Švicarske, Elke-Nicole Kappus, doktorantica na određenim istarskim temama.

ZAŠTO JE I KAKO DOŠLO DO IDEJE O OVOJ IZLOŽBI? Potkraj 19. i početkom 20. stoljeća u Etnografski muzej u Beču je pristizala i etnografska građa iz Istre (kao i iz drugih zemalja koje su pripadale tadašnjoj Austro-Ugarskoj). Riječ je o tradicijskom tekstilu, keramici, drvenoj građi itd. Ona je i danas pohranjena u istome muzeju, no današnji etnolozi u Austriji nemaju saznanja o relevantnosti te građe, o njenom kontekstu - drugim riječima, ne mogu znati u kojoj je mjeri ta kolekcija predstavlja kulturu/kulture Istre. Bez pomoći etnologa iz zemlje porijekla tog materijala nije moguće iščitati njenu vrijednost i značaj. Zanimljivo je da ta zbirka sadržava i neke predmete koji se već odavno ne mogu naći u Istri i Primorju; čak je nestalo i sjećanje na njihovo postojanje. Tako će se moći vidjeti nekoliko primjeraka "cimarola", osobitog predmeta koji se stavlja na vrhove jarbola istarskih i primorskih ribarskih brodova, koji su s ovog područja sasvim nestali, a samo se jedan primjerak čuva u tršćanskim muzejima.

Sadašnja ravnateljica Etnografskog muzeja Istre Lidija Nikočević je prilikom studijskog boravka u istom muzeju (putem stipendije austrijske vlade) prije više godina upoznala taj materijal i tada se već, u dogovoru s austrijskim kolegama, počela uobličavati ideja o zajedničkoj izložbi.

ZAŠTO "ZAJEDNIČKA IZLOŽBA", ODNOSNO IZLOŽBA KAO REZULTAT DIJALOGA STRUČNJAKA ETNOGRAFSKIH MUZEJA IZ DVIJU OBLASTI/DRŽAVA?

Sasvim je sigurno jedna od avangardnijih komponenti ovog projekta činjenica da se izložba o Istri gradi u dijalogu austrijskih i istarskih kolega; na taj način i jedni i drugi imaju priliku učiti od suradnika: istarski etnolozi imaju pred sobom davno skupljeni materijal iz ruralnog, ali i iz građanskoga konteksta, koji na ponešto drukčiji način svjedoči o tradicijskoj kulturi od onog koji se u Istri razvio nakon drugoga svjetskog rata. Austrijanci pak, spoznaju dio svoje, pomalo "zametnute" prošlosti i saznaju kakve je posljedice i utjecaje na Istru ostavila austrijska prisutnost. Zajednički, pak, svi si međusobno postavljaju pitanja koja svima u ovome projektu pomažu da se vlastita kultura ogleda i preispita kroz viđenje drugih (analiziranje i interpretiranje vlastite kulture uvijek nosi određena ograničenja), što je rezultiralo novim viđenjima i interpretacijama.

ŠTO SE IZLOŽBOM ŽELJELO POKAZATI? Prvi dio izložbe prikazao je sliku Istre koju su Austrijanci izgrađivali o Istri, ulazeći s jedne strane u razvoj Pule kao glavne carske ratne luke, Opatije kao mondenog odmarališta za otmjenu publiku i sl., a s druge strane egzotizirajući njenu "divlju" unutrašnjost, zajedno sa svim njima neobičnim etničkim grupama, poput Čića, "Morlaka" i slično. Taj je dio izložbe pokušao odgovoriti na pitanje što su Austrijanci ponijeli iz Istre, dok je drugi dio izložbe bio posvećen odgovoru na pitanje što su ostavili, tj. kakvi su utjecaji u (tradicijskoj)

kulturi ostali u Istri kao posljedica njihove vladavine. U svrhu komparacije, na izložbi je prikazana i etnografska praksa u Istri nakon drugoga svjetskog rata. Tada se etnografija prepoznava i prezentirala pomoću drukčijih predmeta. Naglašavala se samo ona slavenska, elementarna rustikalna tradicijska baština. Treći dio pokazuje kako se Istra u tom smislu doživljava i interpretira iznutra danas, što predstavlja ponovo jedan "različiti pogled". Time se želi ukazati na činjenicu da je pojam kulture konstrukt koji je (uvijek) zavisn od tekućih ideologija, ukusa i preferencija onih koji ga oblikuju. Stoga svi "različiti pogledi" izloženi na ovoj izložbi ne prikazuju svu istinu o tradicijskoj kulturi Istre, no nisu ni lažni; riječ je o djelomičnim istinama, koje su upravo zato i izložene zajedno unutar jedne izložbe da bi se mogle uspoređivati i iščitati u kontekstu vremena u kojem su pojedine zbirke, odnosno interpretacije nastale.

GDJE JE IZLOŽBA VEĆ IZLAGANA? U svibnju 2001. godine ta je izložba bila prvi put otvorena u Etnografskom muzeju dvorca Kittsee, a u listopadu iste godine u Austrijskom etnografskom muzeju u Beču. U oba navrata dani otvorenja u cjelini su bili posvećeni Istri. Osobito je bogato otvorenje bilo u Beču, kada je, uz glazbenu skupinu "Lazonta", svoj polusatni nastup tijekom popodneva imala i folklorna grupa Zajednice Talijana iz Vodnjana te članovi RKUDA iz Raše. Od travnja do studenoga 2002. izložba je bila postavljena u Etnografskom muzeju Istre u Pazinu.

TKO JE POMOGAO U REALIZACIJI OVE IZLOŽBE U HRVATSKOJ? Generalni sponzor ove izložbe je ERSTE & STEIERMÄRKISCHE BANK, sa sjedištem u Zagrebu. No, ta banka ne želi samo pasivno sponzorirati pojedine kulturne projekte već postati aktivni partner i poticatelj kvalitetnih projekata. Stoga je bila prisutna na svim manifestacijama i popratnim zbivanjima vezanim uz ovu izložbu.

Izložbu su pomogli i Istarska županija, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Austrijski kulturni forum u Zagrebu.

ISTRIA: SOME WAYS TO SEE IT

This exhibition was a cooperation from the Austrian Museum of Ethnography, the Ethnographic Museum from Kittsee/Burgenland and the Etnografski Muzej from Pazin/Croatia.

It enabled three scientific institutions to give a new interpretation of historic researches and to enrich the topic with field-research in nowadays Istria.

The exhibitions showed not only the view of the early travellers from the 1880ies and the Austrian ethnologists from the beginning of the 20th century but also the "Austrian heritage" in Istria in the fields of agriculture, manufacture, music, traffic and social life. Finally, the circle was closed by a view of present-day's tourism and on the potential of symbolism and identity of "Istrian" folk art.

[illegible]